

УДК 930.253 : 614.885(497.11 Ниш)“1929/1947“

ГЛАВНИ ОДБОР ЦРВЕНОГ КРСТА СРБИЈЕ-ОКРУЖНИ ОДБОР НИШ
(1929 - 1947)

Оснивач међународне организације Црвеног крста је Швајцарац Анри Динан-први, добитник Нобелове награде за мир. Основана је у Женеви 1864. године са задатком да одржава везу између појединих националних друштава и да контролише примену женевске конвенције, коју су потписале најпре 16, а касније 63 државе, међу њима и Србија.

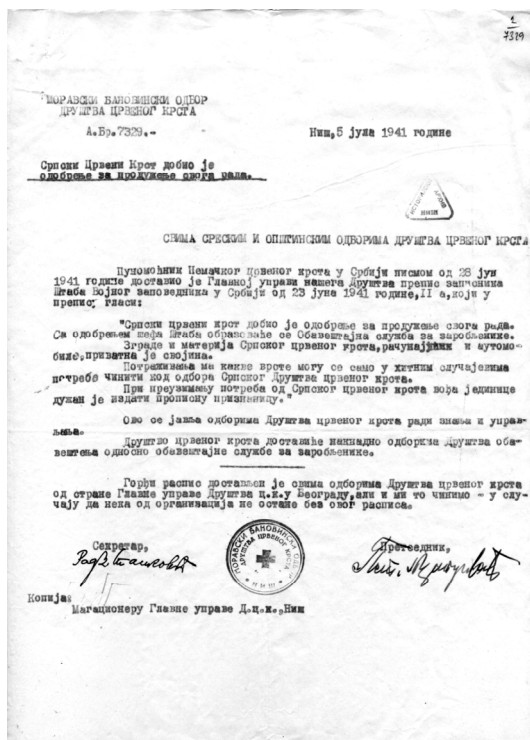
На основу поменуте конвенције, а на иницијативу др Владана Ђорђевића, основано је у Србији „Српско друштво Црвеног крста“, 24. маја 1876. године. Од свог оснивања па до Првог светског рата и у току рата, друштва Црвеног крста појединих земаља, часно су извршавала своје задатке, у погледу збрињавања рањеника, болесника и др. ратних жртава. Одмах после Првог светског рата појавила се потреба да Црвени крст продужи свој рад у миру на прикупљању санитетског материјала, на обучавању помоћног санитетског особља, на збрињавању и помагању ратне сирочади, инвалида и уопште ублажавању невоља и патњи у свету, изазваних не само ратом, већ и разним елементарним непогодама или социјалним положајем. То је истовремено и програм у мирнодопским условима. Да би се што потпуније организовала међународна помоћ и у време мира, створена је у Паризу 1919. године и друга међународна организација Црвеног крста „Лига и савез свих друштава Црвеног крста“. Циљ ове организације је: рад на спречавању сваког новог рата; осуда употребе атомске бомбе, масовног депортовања у коцентрационе логоре и најзад, истицање важности демократизације Црвеног крста и потреба учешћа широких народних слојева у његовом раду.

Нишки одбор Црвеног крста основан је 7. јануара 1878. године¹³⁶ као огранак Српског друштва Црвеног крста. Програм и рад овог Одбора уско је

¹³⁶ Споменица друштва Црвеног крста Краљевине Југославије 1876-1936. Београд, стр. 18

¹³⁶ ИАН, Извештај о раду 4. редовне скупштине одбора, док. бр. 4292/37.

повезан са делатношћу Друштва Црвеног крста Србије, па и Друштва Црвеног крста Краљевине Југославије. Обновљен је 1923. године као „Окружни одбор“ у Нишу и под тим називом је радио све до 1929. године.¹³⁷ У току свог постојања и рада често је мењао називе. Под називом „Моравски обласни одбор Црвеног крста“ у Нишу радио је од 1929-1933. године да би исте године наставио рад под именом „Нишки обласни одбор“. Од 1934. мења назив у „Моравски бановински одбор Црвеног крста“, све до 1. јануара 1943. године када преузима функције и дужност „Нишког окружног одбора српског друштва Црвеног крста“ по решењу бр. 7827 од 10. августа 1942. године, када обласни одбори Црвеног крста ликвидирају и формирају се окружни одбори. Задња промена назива уследила је априла 1947. године у „Главни одбор Црвеног крста Србије-окужни одбор Ниш“ под којим је и ликвидирао исте године.

Одобрење српском Црвеном крсту да може продужити рад у време II св. рата, док. 7319

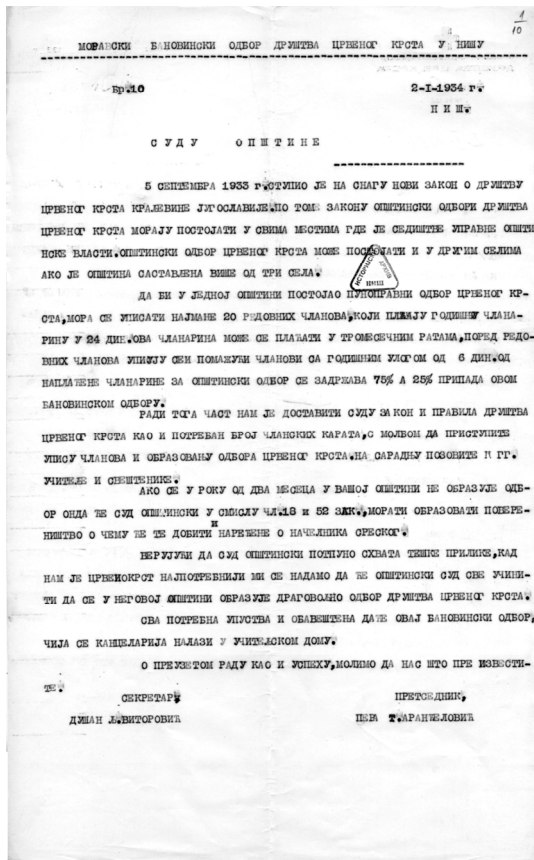
немачког Црвеног крста.¹³⁸

Рад Друштва Црвеног крста одвијао се преко среских и општинских

Нишко друштво Црвеног крста, као најплеменитија и најхуманија организација, има задатак да окупи све људе на темељу братства, љубави и слоге. Учествује у свим акцијама за пружање помоћи пострадалима, залаже се за хигијенско просвећивање и чување здравља, брине о сиромашним заробљеничким породицама, болеснима, немоћнима, нарочито у данима Другог светског рата. Већ првих дана рата, пред Друштво Црвеног крста, поред основних задатака, искрсли су и други, исто тако тешки: помагање војника и заробљеника логора; снабдевање храном, давање обавештења породицама; указивање помоћи ратној сирочади и осталим жртвама рата; слање пакета ратним заробљеницима у Италији и Немачкој.

После слома Југославије, априла 1941. године Нишко друштво Црвеног крста је привремено престало са радом до момента добијања одобрења за продужетак рада од стране

¹³⁸ ИАН, Акт немачког Црвеног крста о одобрењу за продужетак рада нишког Црвеног крста, бр. 7329/41.

Препорука о формирању општинских одбора Црвеног крста, док. 10

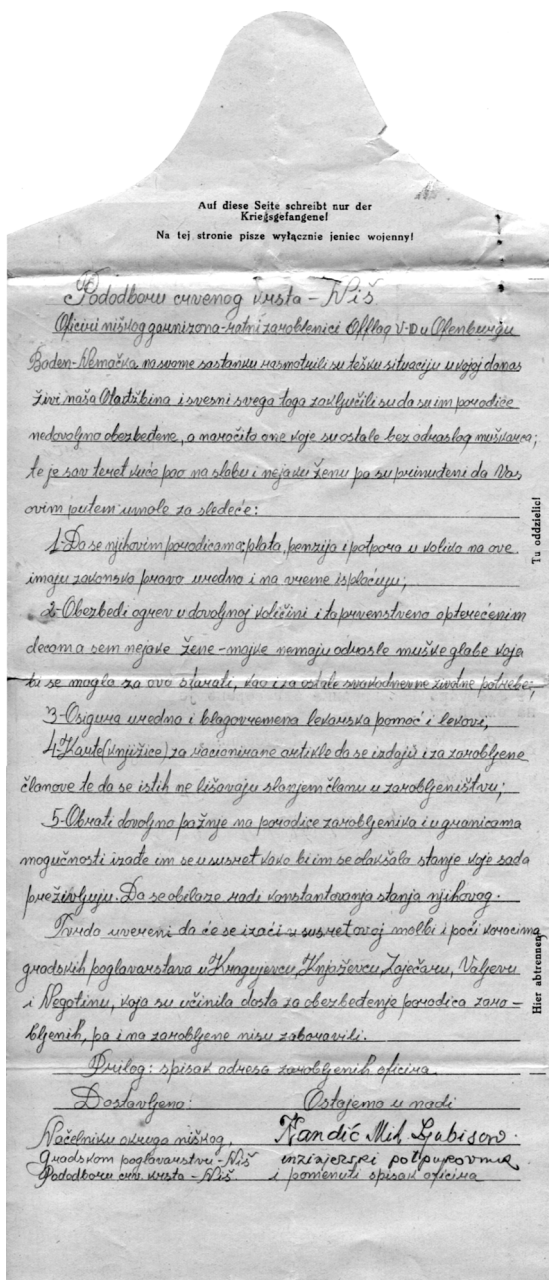
Свој програм рада Друштво остварује помоћу разних секција. Једна од најбројнијих и најмасовнијих је Секција подмлатка, заснована на закону лиге Друштва Црвеног крста из 1922. године. Главни задатак подмлатка је да код омладине пробуди и развије вољу за добровољни рад на хуманим задацима, негујући осећање дужности и одговорности. Секција се брине о организовању течајева прве помоћи, о обнављању организације подмлатка, брине о прикупљању чланарине која се користи за школске кухиње, апотеке, радионице, опоравилишта. Секција има и свој гласник.

У циљу проучавања специјалних питања, октобра 1941. године основана је „Секција за заштиту породице, деце и омладине“ са задатком да окупи сва хумана друштва која су до тада радила на заштити деце и да под њеним именом наставе рад. Секцију чине друштва: Српска мајка, Коло српских сестара, Књегиња Љубица, Књегиња Зорка, Унија за заштиту деце, Друштво милосрђа, Друштво Свете Јелене, Женски хришћански покрет, Женска подружина, Одбор кола госпођа за помагање сирочади.

На почетку рата 1941. године образована је Обавештајна секција са

одбора, пододбора и секција.

Још од 1935. године Друштво је отпочело рад на организацији болничких течајева, у циљу образовања болничког кадра. Рад се одвијао преко годишњих скупштина, секција и одбора: санитарске, економско - финансијске, административне, пропагандне и секције подмлатка, одбора госпођа за приредбе и упис чланова. Одбор има своје листове и часописе, као: Друштвени гласник, Весник и Добро дете, који служе за пропаганду идеја Црвеног крста, као и за обавештења о раду и успеху појединих одбора Друштва. Главни извори прихода Друштва су чланарина и прилози од прослава недеље Црвеног крста и подмлатка, приредби, сталне помоћи главног одбора Црвеног крста Србије. Прославе недеље Црвеног крста праћене су разним манифестацијама, пригодним свечаностима, свечаном седницом на којој су дељена разна одликовања и повеља многим лицима или установама, или им се одавало признање за несебичан рад и залагање у Друштву.

Писмо логораша

Нишу.¹⁴⁰

Фонд чини 118 књига (1935-1944) и списи од (1929-1947) године. Врсте

¹³⁹ ИАН, Решење Главног одбора Србије, бр. 3704/47

¹⁴⁰ ИАН, Љ. Јовановић, Историјска белешка фонда Главни одбор Црвеног крста Србије-Окружни одбор Ниш

задатком да прикупља податке о погинулим, рањеним и заробљеним војницима и о томе обавештава њихове породице; да посредује у слању пакета и новца заробљеницима од стране њихових породица или обратно. При нишком одбору у току рата постојала је секција за помоћ пострадалима и омладински одбор Црвеног крста, са циљем да успостави сарадњу са Друштвом и повеже школске одборе са њим. По налогу главног одбора Црвеног крста Србије, окружни одбор у Нишу је укинут 1947. године.¹³⁹ Ликвидација је извршена у складу са изгласаним и донетим законом о новој административној подели наше земље, по коме се укидају сви окружни одбори. Пошто је Црвени крст постао општа народна масовна организација, то рад по одборима Црвеног крста треба да иде у корак са радом народне власти, те је делокруг рада окружног одбора прешао на градске и среске одборе. Данашњи назив друштва је „Општински одбор Црвеног крста-Ниш“.

Приликом сређивања архивске грађе овог фонда издвојена су документа од посебног значаја за ово подручје. То су оригинална неуручена писма ратних заробљеника и цедуље

Пружање помоћи породицама ратних логораша из логора „Црвени крст“ у заробљеника

списа су: записници са седница годишњих скупштина, материјали о оснивању општинских и среских одбора Црвеног крста, извештаји о раду среских и општинских одбора, извештаји о течајевима за добровољне болничарке, о раду подмлатка и прослави недеље Црвеног крста; спискови чланова друштва, предлози за одликовања; подаци о ратним заробљеницима и несталим лицима у рату; нормативна акта; спискови избеглица и преписка за пружање помоћи; финансијска документација; прогласи, плакати и фотографије.